

Deprem Ardından Okula Dönüşte Katılımcı ve Kapsayıcı Sınıf Ortamları için Öğretmenlere Öneriler

25 Şubat 2023

Depremi ardından Türkiye'nin 71 ilinde okula dnte ilk haftayı geride bıraktık. Depremden doğrudan etkilenen illerden diğer illere taşınan çocukların bir kısmı okula balamaya henüz hazır değilken, bir kısmı nakil oldukları okullarda öğrenim görmeye baladı. Okulların açıldığı 20 Şubat Pazartesi günü Hatay merkezli yaşanan yeni depremler, yakın illerde okula balayan kimi çocukların ertesi gün itibariyle okula gitmemesine neden oldu. Bu noktada, kapsayıcılığın tesisi için çocukların eğitime erişimini ve devamlılığını sağlamaya yönelik çalışmalara ihtiyaç duyuluyor.

Öğretmenlerden okula devam eden öğrencilere ilişkin edindiğimiz ilk izlenimler ve bilgiler, güvende hissetmeye ve bağ kurmaya yönelik ihtiyacın yoğun olduğunu; ilkokul ğrencilerinin kendilerini ifade etmeye ve ilişki kurmaya daha açık olabildiğini, ortaokul ve lise ğrencilerinin ise duygu ve düşüncelerini paylaşmaya daha dirençli durabildiğini gösterdi. Velilerin de en az öğrenciler kadar desteğe ve bilgiye ihtiyaç duyduğu paylaşılan izlenimler arasında yer aldı.

Depremlerin devam etmesiyle güven duygumuzun sürekli sarsıldığı bir ortamda, hepimizin bulunduğumuz yerde ve anda güvende hissetmeye ihtiyacı var. Depremi ardından okula dönüşte katılımcı ve kapsayıcı sınıf ortamları için öğretmenlere önerilerimizi derlediğimiz ilk notumuzda öğrencilerin depremle sarsılan güven duygularını geri kazanmasına ve çevreleriyle bağ kurmasına odaklanmış, deprem bölgesinden gelen öğrencilerle diğer öğrencilerin ilk temasında tanışma etkinliklerinin önemine değinmiştik.

Öğrencilerin güvende hissetmesini desteklemek için sınıf ve okulla mekansal bağ kurmalarını sağlayacak çalışmalar yürütebilirsiniz. Onlara yanlarında olduğunuzu hissettirerek **duygularını ifade edebilecekleri alanlar** sağlayabilirsiniz. Bu nota başlarken, çocukların duygularını ifade etmesini ve duyguları üzerine konuşmasını kolaylaştıracak [bazı araçları](#) sizlerle paylaşıyoruz. Öğrencilerin depremden etkilenme halleri, kaygı düzeyleri, baş etme kapasiteleri ve biçimleri çeşitli olacağından, bu araçları uygularken öğrencilerle bire bir çalışmayı tercih edebilir, okul psikolojik danışmanlarından ve rehber öğretmenlerden destek alabilirsiniz. Bu çalışmaları yürütürken öğrencilerin ihtiyaçlarının yaş düzeylerine göre farklılaştığını da dikkate alabilirsiniz.

Bu notumuzda, **depremle birlikte geçici veya kalıcı olarak yer değiştiren ve sınıfa yeni gelen öğrencilerin diğer öğrencilerle temas ve etkileşimlerine** odaklanıyoruz. Sınıfı çeşitli toplumsal ve bireysel özelliklere, gereksinimlere, becerilere ve yetkinliklere sahip öğrencilerin temas alanı olarak ele alıyor; bu alanı herkes için katılımcı ve kapsayıcı kılmanın yollarını arıyoruz.

Sınıfı, öğrenciler arası etkileşimi destekleyen, öğrencilerin ortak amaçlar doğrultusunda ve işbirliği içerisinde çalıştığı bir topluluğa dönüştürmeye odaklanabilirsiniz.

Toplumsal temas teorisi, bireyler arasındaki temas ve etkileşimin sadece belli koşullar sağlandığında olumlu sonuçlar doğurduğunu, aksi takdirde olumsuz tutumları besleyerek ayrımcılığı artırabildiğini öne sürüyor. Etkili ve ayrımcılığa yol açmayacak bir temasın dört koşulunu ortaya koyuyor:

- 1) Temasın, statü olarak birbirine eşit kişiler arasında gerçekteşmesi,**
- 2) Kişiler arasında tanışıklığı ve yakınlığı artıran ilişkiler kurulması,**
- 3) Kişilerin işbirliği içerisinde, ortak bir amaç için çalışması,**
- 4) Kişiler arasında kurulan temas ve ilişkinin sosyal ve kurumsal açıdan desteklenmesi.**

Kaynak: Çuhadar Gürkaynak, E. (2012). Toplumsal Temas: Önyargı ve Ayrımcılığı Önlemek İçin Bir Sosyal Değişim Aracı Olarak Kullanılabilir mi? K. Çayır & M. Ayan Ceyhan (Der.), Ayrımcılık: Çok Boyutlu Yaklaşımlar içinde (ss. 255-266). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Sınıfın içerisinde kurulan bireysel ilişkiler, toplumsal gruplar arası hiyerarşi ve ayrımcılıktan etkilenir. Toplumda depremden doğrudan etkilenen kişilere yönelik yaygın olan acımacı ve yardım temelli anlayış eğitim ortamlarına da sirayet edebilir; öğrencilerin birbirleriyle **eşitler arası ilişkiler** kurmasının önüne geçebilir. Bazı öğrenciler deprem bölgesinden gelen öğrencilere aşırı hassas ve korumacı davranırken, bazı öğrenciler mesafe koyabilir, onlarla aynı ortamda bulunmak bile istemeyebilir.

Tüm çocuklar hakları bakımından eşittir. Çocuk haklarının eğitim ortamlarında hayata geçmesinde öğretmenin yaklaşımı, tutum ve davranışları kilit rol oynar. Öğretmenlerin öğrencilere hak temelli yaklaşması, öğrenciler arasında eşitler arası ilişkilerin ve güvenli temasın kurulmasını kolaylaştırır.

Buradan hareketle, öğrencilerin birbirleriyle tanışmasına ve kaynaşmasına yönelik etkinliklere devam edebilir; **öğrencilerin birbirlerini bireysel özellikleri üzerinden tanımaları için fırsatlar sunabilirsiniz.**

Önyargı ve ayrımcılığı azaltmak amacıyla yürütülen çalışmalarda, kişileri belirli bir toplumsal grubun üyesi olmaktan çıkarıp bireysel özelliklerini odağa almak etkili yöntemlerden biridir. Bu noktada, 'deprezede', 'afettede' veya 'misafir' gibi ifadeler kullanmamanın önemini hatırlamak faydalı olacaktır çünkü bu gibi ifadeler, kişileri tek bir kimliğe hapsederek bireysel özelliklerini görünmez kılar.

Önyargı ve ayrımcılığı artırma riski taşıyan, kişiler ve gruplar arası ilişkileri olumsuz etkileyen bir başka unsur çatışmacı ortamlardır. Rekabet yerine **işbirliğini ve dayanışmayı teşvik eden bir sınıf ortamı** yaratabilirsiniz. Ders yoğunluğunu ve ödevleri azaltabilir, akademik çalışmalarını erteleyebilir, **bireysel çalışmalar yerine grup çalışmalarına öncelik verebilirsiniz.**

Grup çalışmalarında sürekli aynı öğrencilerin birbirleriyle eşleşmemesine, **farklı öğrencilerin bir araya gelmesine** dikkat edebilir; öğrencilerin birbirleriyle tanışıklıklarının artmasına ve yakın ilişkiler kurmasına ortam sağlayabilirsiniz. Grupları, **çeşitli özelliklere, becerilere ve yetkinliklere sahip öğrencilerin bir araya geleceği şekilde** oluşturabilirsiniz. Böylece her bir öğrencinin katkı sunabileceği, kendini ifade edebileceği, nitelikli bir temas ortamı kurabilirsiniz. Gruplara, üzerine çalışacakları sorunlar dağıtılabilir ve onlardan **işbirliği içerisinde** çalışarak **sorunlara çözüm üretmelerini** isteyebilirsiniz. Gruplara dağıtılacak sorunları **öğrencilerin ihtiyaçlarından hareketle ve öğrencilerle birlikte** hazırlayabilirsiniz.

Sınıfın öğrencilerin güvende hissettiği, katılımının sağlandığı ve çeşitli gereksinimlerinin gözetildiği bir topluluğa dönüşmesini desteklemek için **sınıf sözleşmesi** hazırlayabilirsiniz. Halihazırda varsa, sözleşmeyi süreçte değişen ihtiyaçlar doğrultusunda yeniden ele almaya ve güncellemeye öncelik verebilirsiniz.

Notu bitirirken, öğrencilerin güvende ve ait hissetmelerinin zaman alabileceğini, bu nedenle sınıfta zamana yayılan, esnek ve süreç odaklı çalışmaları devam ettirmenin faydalı olacağını hatırlatmak isteriz. Bunun için faydalanabileceğiniz çeşitli etkinliklere [buradan](#) ulaşabilirsiniz.

Birlikte çalıştığınız meslektaşlarınız başta olmak üzere, okul psikolojik danışmanları, idareciler ve velilerle işbirliği içerisinde hareket etmeniz süreçteki zorlukları aşmanızı kolaylaştıracaktır. Son olarak, eğitim ortamındaki yetişkinlerin yanı sıra tüm öğrencilerin katılımının ve akran desteğinin önemini de vurgulamak isteriz.

Dayanışmayla,

İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyoloji ve Eğitim Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (SEÇBİR)

İstanbul Bilgi Üniversitesi
Sosyoloji ve Eğitim Çalışmaları
Uygulama ve Araştırma Merkezi

<https://secbir.bilgi.org.tr>

